

Nr 497.

Av herr **Nordström** i Kramfors m. fl., i anledning av
*Kungl. Maj:ts proposition, nr 286, med förslag till
lag om semester m. m.*

En tämligen enastående samstämmighet tycks vara rådande i fråga om att *principiellt* erkänna det berättigade uti att arbetarna kan under en viss sammanhängande tid beredas vila och rekreation. Av det nu föreliggande förslagets innehåll framgår, att vid den konkreta utformningen av detta lagförslag gjorts en mängd undantag så att mycket stora delar av vårt lands arbetande befolkning ställts utanför lagens tillämpningsområde. Detta rimmar dåligt med de platoniska försäkringarna om att en *allmän* arbetaresemester skulle vara ett viktigt samhällsintresse. Under det att vi med tillfredsställelse konstaterar att vårt land äntligen erkänner sin plikt att genom lag tillförsäkra de arbetande semester, måste vi samtidigt på det skarpaste vända oss emot att också nu, såsom vid tidigare reformers genomförande, lagen i många fall skall göras illusorisk genom sin kautschukmässiga utformning.

Det måste betecknas såsom särskilt anmärkningsvärt att socialministern i sina direktiv till de semestersakkunniga ställde som princip att utredningens syfte borde vara: »införandet i lagstiftningen av generella och till sin natur tvingande bestämmelser rörande semester för i princip *samtliga kategorier arbetare* och andra löneanställda», men sedan frångår de sakkunnigas på grundval av dessa direktiv framlagda förslag, i det att det nu föreliggande förslaget ställer en kvalifikationstid för rätten till semester, som stora delar av de arbetande inte uppfyller eller kan uppfylla. Socialministern går till och med så långt att han motiverar denna långa kvalifikationstid med att därigenom skulle, »praktiskt taget alla betskötare falla utanför lagen liksom de flesta skogsarbetarna». Denna långa kvalifikationstid utestänger ju för övrigt också de flesta byggnads-, grov- och diversearbetarna m. fl. grupper från rätten till lagstadgad semester. Enligt vår mening har inga som helst bärande skäl anförts för ett utestängande av dessa, så mycket mera som det ju annars under de senaste åren ständigt har framhållits nödvändigheten av att just dessa, särskilt evad det gäller skogs- och lantarbetarna, de sämst ställda arbetargrupperna, borde ägnas särskild omtanke.

Därest rätten till semester i verkligheten hade avsetts att omfatta »samtliga kategorier arbetare» så hade det ju varit på sin plats att man följt den danska principen om en kvalifikationstid av endast en månad varunder arbete utförts i 6 dagar för arbetsgivarens räkning. Detta skulle ju dessutom ha medfört att ett kringgående av lagen hade försvårats i hög grad. Lantbruksstyrelsen anför visserligen i ett återgivet yttrande som sin mening »att en så kort kvalifikationstid som fyra månader» — — — »komme att inbjuda till kringgående av

lagen och motverka stabila arbetsförhållanden». Det verkliga förhållandet torde väl ändock vara så att *ju längre kvalifikationstiden är, ju lättare och bekvämare skulle det vara för arbetsgivarna att kringgå lagen, genom att förhindra att arbetarna finge så lång arbetstid att den berättigade till semester.* Detta kringgående skulle ställa sig mycket svårare för att inte säga omöjligt om kvalifikationstiden vore kort, då det bleve förenligt med stora svårigheter att byta eller entlediga arbetare alltför ofta. Också ur den synpunkten är det fördelaktigare med en kortare kvalifikationstid.

Då vi helt gillar socialministerns, de sakkunnigas och de hörda myndigheternas förklaring att en semesterlagstiftning är en viktig samhällsangelägenhet som bör omfatta samtliga kategorier arbetare, kommer vi att föreslå riksdagen att kvalifikationstiden fastställas till en månad i stället för regeringens förslag på sex månader. Enligt vår mening skulle detta i större utsträckning förverkliga principen om lagens giltighet för samtliga arbetargrupper.

Den utformning som paragraf 4 erhållit evad det gäller rätten till semester endast för månad då arbete utförts för arbetsgivarens räkning i 18 dagar betyder att ännu en stor grupp anställda de facto berövas sin rätt till semester. Med de tecken till en ny annalkande kris, kan det med säkerhet förutsättas att ånyo korttidsarbete kommer att införas vid en rad arbetsplatser. Vid sådana arbetsplatser där man arbetar t. ex. 4 dagar i veckan innebär det att arbetarna i två av tre månader arbetar bara sexton dagar i månaden, och alltså inte, enligt regeringens förslag, är kvalificerade att erhålla semester för sådan månad, trots att det inte kan förnekas att dessa arbetare till och med måste räknas såsom årsanställda.

Med hänsyn till en ny kris och korttidsarbetets utökning till långt större proportioner än nu är fallet innebär lagens utformning i nu berörda avseende en allvarlig fara för att mycket stora delar av den svenska arbetarklassen kan komma att ställas utanför lagen, trots att de formellt skulle höra hemma under densamma. Då korttidsarbetet i de flesta fall är så ordnat att arbetarna beredes arbete i tre eller fyra dagar i veckan, bör enligt vår mening riksdagen fastställa som minsta antalet arbetsdagar sex dagar per månad såsom kvalifikationstid. Därigenom inrymmes också korttidsarbetarna under lagen.

Tiden för semesterns erhållande är för Sveriges arbetare en särskilt viktig fråga på grund av den korta tid som det finnes möjlighet att njuta av sommar, sol och bad. Knappast någon har velat förneka att just sommarmånaderna är den mest lämpliga tiden för att hämta hälsa och krafter. Därför har fackföreningarna ständigt strävat efter att i sina avtal fastställa semestertiden till sommaren. I viss utsträckning har det också lyckats fackföreningarna att i kollektivavtalen få semestern förlagd till månaderna juni—juli—augusti och september. Regeringens förslag om frihet för arbetsgivarna att bestämma tidpunkten för semestern innebär ett undanryckande av lagens stöd för dem som själva genom sina organisationer lyckats att få sin semestertid fastställd till någon av dessa månader samt ger arbetsgivarna möjlighet att utan hänsyn till

rekreationskravet förlägga semestern på för arbetarna otjänlig tid. Detta skulle ha kunnat undgås därest regeringen följt de sakkunnigas förslag, vilket omfattar en tid av fem månader. Denna tid är säkerligen tillräcklig för det övervägande antalet arbetsplatser i vårt land, att utan hinder i produktionen kunna ordna semestern för de anställda.

Utän att förneka att svårigheter kan komma att uppstå genom en bestämmelse att fastställa semestertiden till sommarmånaderna är vi ändock övertygade om att det med lite god vilja från arbetsgivarnas sida går att ordna. Detta understrykes ytterligare av det faktum att många fackförbund *utan statens stöd* kunnat införa sådana bestämmelser i sina avtal. Det kan därför inte betecknas som annat än de obotfärdigas förhinder när man nu reser motstånd mot semesterns förläggning till sommarmånaderna. Att sommarmånaderna är den absolut lämpligaste tiden för erhållandet av rekreation för arbetarna har ju godkänts i de flesta yttrandena, varför vi anser att riksdagen bör fastställa tiden i enlighet med de sakkunnigas förslag.

Bestämmelsen i paragraf 10 om att undantaga djurskötare från rätten till semester anser vi vara på ett särskilt sätt upprörande. Utän tvivel torde denna grupp tillhöra dem som hittills arbetat under de mest avvita och vidriga förhållandena, vilket ju till och med framgår av det uttalande av Svenska Lantarbetsgivareföreningen som anföres i propositionen. Det är oförsynt, när man som motiv för ett undantag anför att djurskötare i riksavtalet har fastställt 27 (*tjugosju*) respektive 52 (*femtiotvå*) fridagar per år. Därest man utgår från det första alternativet framgår, att dessa arbetare inte har mer än en fridag på två veckor, detta oavsett helger eller om andra fridagar inträffar. Av avtalet framgår att dessa arbetare inte har mer än en fjärdedel av årets söndagar lediga — alla andra äro de tvingade att utföra arbete för lantarbetsgivarnas räkning. Om vi utgår från det sista alternativet på 52 fridagar framgår ju att de inte har mer än en enda dag i veckan ledig så långt året är d. v. s. ungefär på samma sätt som alla övriga arbetare. Om detta uttalande från lantarbetsgivarna verkligen bevisar någonting så är det behovet av att en sammanhängande ledighet beredes djurskötarna. I stället för att av dessa arbetsförhållanden draga den slutsatsen att det vore berättigat med ett undantag för djurskötarna, anser vi att just dessa förhållanden är det starkaste motivet för att de bör komma i åtnjutande av en lagstadgad semester, varför paragraf tios undantagsbestämmelse bör slopas.

De övergångsbestämmelser som regeringen föreslår i sin proposition innebär faktiskt att stora delar av Sveriges fackföreningsfolk inte omedelbart, eller till och med under år framåt, kommer i åtnjutande av den föreslagna semesterlagstiftningen. Detta på grund av att avtalen för metall, byggnads m. fl. arbetaregrupper inte utgår förrän omkring år 1940.

Bestämmelsen i regeringens proposition om att lagen inte skall »verka rubbning» i gällande avtal kommer att tagas till intäkt för bibehållandet av bestämmelser som lagen säger sig vilja avskaffa. Enligt vår mening har inte heller för denna bestämmelse anförts några bärande skäl, varför vi föreslår att lagen skall träda i kraft utan undantag den 1 juli 1938.

Den effektivaste formen för genomförandet av en semesterlagstiftning som avser att komma alla arbetarna till godo hade otvivelaktigt varit införandet av s. k. semesterkassor. De sakkunniga kommo också till den uppfattningen att det vore den »mest rättvisa formen för ordnandet av semesterfrågan», men av olika anledningar avstod de från att framföra förslag i den riktningen. Utan att förneka svårigheterna som förefinnes för genomförandet av ett system med semesterkassor är vi ändock av den uppfattningen att svårigheterna inte är större än att de mycket väl kan övervinnas. Dylika kassor har genomförts i andra länder, varför det även skall vara möjligt att genomföra detsamma i vårt land. Men då det säkerligen föreligger behov av en mera ingående och detaljerad utredning för att kunna införa kassesystemet i vårt land kommer vi utöver förslag till ändringar av semesterlagstiftningen att hemställa om förnyad utredning om semesterkassor.

Med stöd av vad vi ovan anfört får vi föreslå,

att riksdagen för sin del, vid bifall till proposition nr 286, ville besluta antaga följande ändringar:

§ 3.

Arbetstagare, som innehaft sin anställning sedan minst en månad (30 dagar), äga rätt till semester enligt vad i 4 § stadgas.

Överlåtelsen av — — — till semester.

§ 4.

Semester utgår — — — mellan parterna.

Rätt till semester föreligger endast för kalendermånad, under vilken arbetstagaren för arbetsgivarens räkning utfört arbete å minst sex dagar. Härvid skall — — — eller landstörmsbefälsövning.

I semestern — — — sedvanliga fridagar.

§ 6.

Arbetsgivarna äga bestämma, när semester skall utgå. Därvid skall iakttagas, att semestern skall utgå i ett sammanhang under tiden 2 maj—30 september, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffats med arbetstagaren.

Vad sålunda föreskrivits — — — i lanthushåll.

Semestern må — — — stycke förmäles.

Semester för — — — i svensk hamn.

§ 10.

Denna paragraf utgår helt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938, från vilken dag semesterrätt enligt lag kan förvärvas.

Med anledning av denna lag — — — om arbetarskydd.
samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förnyad
allsidig utredning av frågan om inrättande av semesterkassor.

Stockholm den 13 maj 1938.

Axel Nordström.

Knut Senander.

J. H. Brädefors.

H. Hagberg.
